

## فصل پنجم

### قواعد رسم المصحف

رسم المصحف قواعدی دارد که کلیات مهم آن عبارت است از:<sup>۱</sup>

#### قاعدة حذف

##### ۱- حذف الف

حرف الف در مواردی حذف می گردد؛ از جمله:

۱-۱- حذف الف از یاء نداء؛ مانند: يَا أَيُّهَا النَّاسُ

۲-۱- حذف الف از هاء تنبيه؛ مانند: هَآنْتُمْ

۳-۱- حذف الف بعد از ضمیر متصل «نا»؛ مانند: أَنْجَيْنَاكُمْ

۴-۱- حذف الف از لفظ جلاله «الله»

۵-۱- حذف الف از کلمه «إله»

##### ۲- حذف ياء

حرف ياء در مواردی حذف می گردد؛ از جمله:

۱-۲- حذف ياء از کلمات منقوص که تنوین رفع و جر دارند؛ مانند: باغ ، عاد

---

۱- مناهل العرفان فی علوم القرآن، ج ۱، صص ۳۰۶ - ۳۰۱

۲-۲. در کلمات: «أَطِيعُونَ ، اتَّقُونَ ، خَافُونَ ، ارْهَبُونَ ، قَارِئُونَ ، اعبُدُونَ» معمولاً یاء حذف می‌شود.

### ۳- حذف واو

هنگامی که واو مدی در کنار واو دیگری واقع شود، حذف می‌شود؛ مانند: لا یَسْتَوْنَ ، داود.

### ۴- حذف لام

حرف لام، هنگامی که در لام دیگری ادغام شود، معمولاً حذف می‌شود؛ مانند: اللَّیْلِ ، الَّذِي .

## قاعده اضافه شدن

### ۱- اضافه شدن الف

۱-۱. در کلیه اسامی جمع مذکر سالم یا در ملحق به جمع مذکر سالم، در حال حذف «نون»، بعد از واو، الف اضافه می‌شود؛ مانند: بَنُو إِسْرَائِيلَ .

۲-۱. بعد از همزه‌ای که بر روی واو نوشته می‌شود، الف اضافه می‌شود؛ مانند: تَفْتُوْا .

۳-۱. در کلمات «مِائَةٌ ، مِائَتَيْنِ ، الظُّنُونَا ، الرَّسُولَا ، السَّبِيلَا»، الف اضافه می‌شود.

### ۲- اضافه شدن یاء

در کلمات «نَبَايَ ، اِنَائِي ، تَلْقَائِي ، بِأَيِّكُمْ ، بِأَيِّدِي»، یاء اضافه می‌شود.

### ۳- اضافه شدن واو

در کلمات «أُولُوْا ، أَوْلَئِكَ ، أَوْلَاءِ ، أَوْلَاتِ» واو اضافه می‌شود.

## قاعده همزه

### ۱- همزه ساکن

اگر همزه ساکن باشد، معمولاً بر روی حرف متجانس با حرکت قبلیش نوشته می‌شود؛ مانند: اَنْذَنَ ، اَوْثَمِنَ ، الْبِأْسَاءِ .

**۲- همزه متحرک**

۱-۲- اگر همزه متحرک در اول کلمه واقع شود، معمولاً بر روی الف نوشته می‌شود؛ مانند: آيُوبَ، سَاصِرِفُ، فَيَايِي.

۲-۲- اگر همزه متحرک در وسط کلمه قرار گیرد و پیش از آن نیز متحرک باشد، با توجه به حرکت همزه و نیز حرکت حرف پیش از آن، معمولاً روی حرف متجانس با حرکت قوی‌تر نوشته می‌شود. ترتیب حرکات از قوی به ضعیف چنین است: مُـ؛ مانند: سَآلَ، سُئِلَ، نَقَرُوهُ.

۳-۲- اگر همزه متحرک در وسط کلمه قرار گیرد و پیش از آن ساکن باشد، بر خلاف قواعد املائی عربی، معمولاً بدون کرسی و در کنار حرف متحرک پیش از خود نوشته می‌شود؛ مانند: يَسْئَلُونَكَ، مَسْئُولًا.

۴-۲- اگر همزه متحرک در آخر کلمه قرار گیرد، معمولاً بر روی حرف متجانس با حرکت قبلش نوشته می‌شود؛ مانند: سَبَأُ، شَاطِئُ، لَوْلُو.

۵-۲- اگر همزه متحرک در آخر کلمه قرار گیرد و حرف قبل از آن ساکن باشد، معمولاً پایه‌اش حذف می‌شود؛ مانند: مِلُّ، الحَبَّ.

**قاعده ابدال****۱- تبدیل الف**

۱-۱- الف در کلمات « الصَّلوة، الزَّكوة، الحَيوة » معمولاً به واو تبدیل می‌شود.

۲-۱- الف در مواردی که منقلب از یاء باشد، به یاء تبدیل می‌شود؛ مانند: يَتَوَفِّيَكُمْ،

يَأْتِسْفِي.

۳-۱- الف در کلمات « إِلِي، عَلِي، أَنِي، مَتِي، بَلِي، حَتِي، لَدِي » (به جز در سوره يوسف)

به یاء تبدیل می‌شود.

**۲- تبدیل فون**

نون تأکید خفیفه در کلمات « لَيَكُونَنَّ » و « لَنَسْفَعَنَّ » به الف تبدیل می‌شود؛ به این صورت:

«لَيَكُونَنَّ» و «لَنَسْفَعًا».

### ۳- تبدیل تاء تانیث به تاء کشیده مفتوح

- ۱-۳- «رَحِمَتْ» در سوره‌های بقره، اعراف، هود، مریم، روم و زخرف
- ۲-۳- «نِعَمَتْ» در سوره‌های بقره، آل عمران، مائده، ابراهیم، نحل، لقمان، فاطر و طور
- ۳-۳- «لَعْنَتْ» در عبارت «لَعْنَتُ اللَّهِ»
- ۴-۳- «مَعْصِيَتِ» در سوره مجادله
- ۵-۳- کلمات «شَجَرَتِ»، «قُرَّتِ»، «جَنَّتِ»، «بَقِيَّتِ» در عبارت‌های «شَجَرَتِ الرَّقُومِ»، «قُرَّتُ عَيْنِ»، «جَنَّتُ نَعِيمِ» و «بَقِيَّتُ اللَّهِ»
- ۶-۳- کلمه «امرات» در مواردی که به زوجش اضافه شده باشد؛ مانند: «امراتِ نوح».

### قاعده وصل و فصل

- ۱- کلمه «آن» به کلمه «لا» متصل می‌شود؛ مگر در ده موضع؛ مانند: «أَنْ لَا تَقُولُوا»، «أَنْ لَا تَعْبُدُوا».
- ۲- کلمه «مِن» به کلمه «ما» متصل می‌شود؛ مگر در عبارت «مِنْ مَا مَلَكَتْ» در سوره‌های نساء و روم.
- ۳- کلمه «مِن» به کلمه «مَنْ» همواره متصل می‌شود.
- ۴- کلمه «عَنْ» به کلمه «ما» متصل می‌شود؛ مگر در «عَنْ مَا تُهْوَا عَنَّهُ» در سوره اعراف.
- ۵- کلمه «إِنْ» به کلمه «ما» متصل می‌شود؛ مگر در «إِنْ مَا تُرِيَّتْكَ» در سوره رعد.
- ۶- کلمه «أَنْ» به کلمه «ما» همواره متصل می‌شود.
- ۷- کلمه «كُلِّ» به کلمه «ما» متصل می‌شود؛ مگر در چند مورد.
- ۸- کلمات «نِعْمًا»، «رُبَّمَا»، «كَأَنَّمَا»، «وَيَكَاكَ» متصل نوشته می‌شوند.

### موارد دارای دو قرائت

اگر کلمه‌ای به دو وجه خوانده شود، به گونه‌ای نوشته می‌شود که هر دو وجه را متحمل شود؛ مثل «ملك» که هم «مَالِك» و هم «مَلِك» خوانده می‌شود.

---

۱- تحمل قرائات یعنی کلمه به گونه‌ای نوشته شود که بتواند شکل‌های گوناگون قرائت آن کلمه را نشان دهد.